

Hlava X

Zeměkoule při svém pohybu se opět otočila Československem pryč od slunce a okna krčmy Havránky vzplanula.

Toho večera zde bylo zvláště živo, ačkoliv nešlo o sobotu. Vagabundi z lahvárny zde popíjeli na řád Bezděka, romanticky dobrovolně zpustnuvšího myslivce, který je i sebe živil pytláčením ve švamenberských lesích, neboť právě do hospody dopravili statného srnce.

Ostatně, v poslední době, aby nejedli svůj chléb zcela zadarmo, účastnili se aspoň jako nosiči zvěřiny. Bezděk totiž byl nucen značně rozšířit radius působnosti, neboť přílišné lovecké řádění na jednom místě by vedlo k odhalení jeho činnosti, k zintensivnění pátrání, a bylo by též, s hlediska pytláků, špatným hospodařením se zvěří. Proto pomáhali Bezděkovi přátelé při transportu pomocí ruksaků a ranců, do nichž vkládali díly rozčtvrcené zvěřiny. Chystali se již také zlepšit technologii transportu zavedením bernardýnů. Dlužno ovšem podotknout, že výpravy za srnčí zvěří nebyly zase tak časté.

Tuláci žili také částečně ze stejných zdrojů, jako před objevením Bezděka, t.j. z příležitostné práce, žebroty a drobných krádeží, dále také z peněz, které kooperativa utržila za dodanou zvěř od hospodských a restauratérů, a od Béra za kosti, kůže a parůžky. Toho roku byla také jedna z periodických expanzí populace divokých králků a Bezděkova oka byla téměř pořád obsazena. Ekonomická úroveň vandráků se zlepšila natolik, že si mohli dovolit i občasnou návštěvu Havránky za vlastní peníze.

Skupina tuláků, asi v síle pěšho družstva, byla doplněna několika civilisty, mezi nimiž zdůrazňujeme lesního dělníka Juraje Vargu a jeho nezletilého syna Gustáva, jakož i starého Šotolu, oficiálního hlídače lahvárny. Vandráci totiž s nimi museli žít na dobré noze, chtěli-li ujít nepřijemnostem v lahvárně, a tak tedy je Bezděk také pozval k propíjení poslední kořisti.

Výčepní pult obsluhovala Holáčova žena, neboť Irma a Karolína byly plně zaměstnány. Návštěva osazenstva byla předem ohlášena, a tak již včera se Irma vypravila na kole do města k lékárníku Mulačovi a zakoupila zde větší počet krabic s vaselinou, jakož i olbřímí flašku laciné modality t.zv. kolínské vodičky a vatu. Vaselina, nebo i jiné mazadlo slouží kněžkám Venušíným k nahrazení přirozené lubrikace při náročném provozu a zabraňuje vzniku odřenin. Francouzské vlčice, navštěvující ve válečném Německu kasárna totálně nasazených jinochů, používaly k tomu účelu úzkoprofilového másla, což působilo zvláště zkaženě a rouhavě, tudíž vzrušivě.

Kolínskou vodou pak hodlaly dívky snížit smrdutost a možnou infekčnost nemytých zákazníků. Mírná štiplavost prostředku, dle jejich zkušenosti, většinou nevadila, s ohledem na sadomasochistickou složku lidské vilnosti, a co se týče jich samých, byly chráněny svrchu zmíněnou vaselínou.

Služba vandrákům se jim sice příliš nezdála, nicméně, pomněvše důvodu, proč vůbec přišly, byly ochotny za mírně zvýšený poplatek zatnout zuby. Anna Beníčková byla uklizena z cesty a zavřena na hůře nad kravínem, jejíž poklop byl zvnitřku na petlici, protože Holáčova žena byla tak zvaně slušná a cítila zodpovědnost vůči rodičům děvečky. Nicméně ovzduší, naplněné plzkým napětím, ji

poněkud znervózňovalo, i otáčela se co chvíli k zavřeným dveřím panské světničky, brzo-li se objeví Holáč, aby ji chránil před možnými útoky ohyzdných hostí.

Nyní však se pozornost osob v lokále poněkud odvrátila od plzáctví jinam, neboť vandrák Exner, rozjařen pivem, požádal hostinskou o zapůjčení obyčejné kropicí konve, na kterou nyní hrál jako na trumpetu. Měl vynikající nátisk, takže dokázal z konve dostat základní alikvoty jako z polnice. Nadto vložil pravou ruku, omotanou hadrem, do horního otvoru konve, čímž měnil délku zvukového sloupce a byl tak schopen vyluzovat i tóny ostatní.

Exner vyhrával rozličné národní písně i starší odrhovačky, jakož i současné šlágry na způsob „Cikánko ty krásná“, „Dětičky jděte už spát“, a podb. Vandráci a ostatní hosté se připojili krákoravým chórem. V jedné pause, když Exner nabíral dechu a posiloval se švamenberským patokem, povstal Juraj Varga, přilípl konvářovi či konevňskovi na čelo desetikorunu, stoupl si před něj ve známém postoji s povztyčenou pravicí a spustil:



Ja som drevorábač, buta Tót ma vo-la - - -já ...

Exner melodii v cikánské stupnici schopně podchytil a Varga pokračoval ve vášnivém smutku třídního a národního protestu.

Nikdo z přítomných, kromě zpěváka a jeho syna, neuměl maďarsky, a tak nevěděli, co to je „buta Tót“¹.

To bylo dobře, protože by se ve svých surových myslích asi nevyhnuli posměškům, načež by zajisté

¹ hloupý Slovák.

došlo na nože. Takto jim však vědomí, byť ovšem chybné, že mají někoho, kdo je ještě větší chudák než oni, na posměšky a na ubližování, v kybernu nenaskočilo. Místo toho naslouchali dojati, neboť byli sami chudí a utlačení lidé, a nadto k nim promlouvala i naříkavá melodie.

Varga odzpíval svůj protest v pomalém „laší“ a Exner, zřejmě znalý i forem, spustil nyní hbité „friško“.

Dřevorubec se dal do tance, bil nohama a juchal, zatímco vandráci tleskali do dlaní a tloukli do stolů, radující se z propuknuvší ethnicity.

Poněkud stranou, ve výklenku při kamnech, seděl muž, jehož oděv byl dosti nezvyklý obecně a v dané společnosti zvláště:

Byl oblečen tak, jako příslušníci anglicky mluvících komunit všude na světě u příležitosti nóblejší svatby:

Měl proužkované kalhoty, černý šosatý kabát, jednoduchý límec a t.zv. plastrón, t.j. kravatu na způsob šátku, dokonce s jakousi jehlicí. Měl žlutou vestičku a v klopě kabátu planou růži a šedivý cylindr, který před ním ležel na stole vedle püllitru, avšak s kokardou. Jeho tvář připomínala kozla. Měl způsobně učesané šedivé vlasy a u uší licousy.

Tento muž se nazýval Zpěváček a býval kdysi švamenberským kočím, v kterémžto prostředí zřejmě pochytil panské manýry, toho času již zastaralé. Nyní již nepracoval a žil na výměnku zetě chalupníka a proto se oblékal svátečně. Kromě švamenberské minulosti vynikal a byl známý ještě ze dvou důvodů. Vodíval procesí jako t.zv. starší bratr a znal nazpamět mnoho poutních písní, i se všemi sáhodlouhými slokami, které předříkával. Když byl mladší, byl neuvěřitelným běžcem na dlouhé tratě a bylo škoda, že se nenarodil později, v době více oceňující sportovní výkony. Mohl se tak stát

mezinárodním reprezentantem a na základě toho pak získat příjemnou sinekuru v armádě, či v nějakém úřadě. Takto však přišel v niveč, neboť po skončení švamenberského období nikdy již nijak vydatněji nepracoval.

Ještě poměrně nedávno, a to byl už letitý, asi padesátník, vsadil se Zpěváček o štěně piva s radními pány, že bude z Ryboví v Obrtví dříve než lokální vlak. Starosta Skybala závod odstartoval z okénka první třídy a Zpěváček, v šosáku a v cylindru, vyrazil. Radní páni se cestou znamenitě bavili na účet hloupého kočího, který si myslí, že zdolá železné svalstvo pokroku, byli však překvapeni a rozmrzeni, když při vstupu do Obrtví spatřili Zpěváčka sedět u piva pod paraplátkem před nádražní restaurací. Jak potvrdili přednosta stanice a výčepní, dorazil Zpěváček do Obrtví dobrých patnáct minut před vlakem.

Zkrátil si sice cestu polními pěšinami, nicméně, jak vypočítal chemik z pivovaru, musel i tak utíkat v průměru nejméně tak rychle, jako vlak.

Ke cti radních pánů budiž podotknuto, že odmítli starostův návrh, aby té holotě nasrali a žádné pivo jí nedávali, nicméně zachovali svou třídní nadřazenost i při dodržení podmínek sázky. Pili totiž obsah sázkového sudu spolu s výhercem, kterýž ovšem neměl tolik hub a žaludků, jako celá městská rada, takže tímto způsobem nad ním kolektivně vynikli. Tato výrazná osobnost tedy nyní seděla stranou u piva, naslouchajíc tiše národopisnému juchání.

Není pravda, že zajímavé osobnosti jsou pouze mezi vzdělanci a bohatci, stačí se trochu rozhlédnout.

Zatímco v lokále a v podkrovních ložnicích dorot probíhalo radování, odehrávala se v panské komůrce

hospody vážná a důležitá debata. Prostý lid se může naivně veselit, avšak velitelé, kapitáni lidských osudů, musí bdít a namáhavě pečovat o jeho blaho, nezapomínajíce ovšem vlastních kapes. Odtud romantický titanismus vůdčích osobností.

Instituce panské komůrky je typičtější pro více feudální a bigotní Moravu, než pro bezbožně demokratické Čechy, kde bývá v hospodě pouze t.zv. panský stůl, hlásající svou třídní nadřazenost pouhou přítomností ubrusu, nicméně existuje zde jisté přesahování, dané krajovou tradicí a světovým názorem hospodského. Tak i na Havránce byla panská komůrka a toho času v ní sedělo tři mužů.

V záři petrolejky, visící na zdi a zdvojené zrcátkem, na principu objeveném jedenáctiletým Edisonem, vidíme nejprve našeho přítele Bezděka, u jehož nohou páchne věrný Tobík.

Druhý muž, sprostého selského zevnějšku, v košili bez límečku a v kšandách, je sám majitel podniku, pan Holáč.

Třetí muž je oblečen formálně a městsky v černé šaty a u krku má zcela černou kravatu, decentně vystupující z tvrdého límce. Též jeho bílé manžety jsou sněhobílé a bez poskvrny. Má zlaté brýle a pod nosem černý knírek, na způsob Hitlera. Na hlavě se mu leskne černý cylindr matnou hedvábitostí, jehož protáhlá válcovitost výrazně kontrastuje s bobulovitým, kyfoskoliotickým tvarem majitelova těla. Jde o uniformu, neboť nositel klobouku, pan Mastarna, je výrobcem rakví a majitelem pohřební služby pro Ryboví a okolí. Cylindr na hlavě má nikoli za účelem israelského vyznání, ale proto, že je zcela lysý a trpí reumatickými bolestmi v čele.

Pánové, jak se na pány sluší, mají před sebou karafu s vínem a skleničky, byť pouze obyčejné na vodu, bez nožiček. Třímají je v rukou, nebo si s nimi

pohrávají. Bezděk rukou neurčitou, neupracovanou, ale i nepanskou, Holáček zrasovanou rukou selskou a Mastarna drobným, chlupatým pařátkem.

„Brzy bude možno lístkovat na srnce“, pravil Bezděk. „A tu bych chtěl využít, že mám schopného psa. Ale právě, že už o mně vědí, bude se muset vše dobře zorganizovat. Hlavní je, aby nepřišli na zvěřinu. Ale vím, že budou hlídat. Bude proto třeba zvěřinu obratně dopravovat. Srnčí zvěřina dobře platí, budeme-li mít štěstí, bude dost pro všechny. Nemám zájem na hromadění peněz, jak jsem již řekl a jak si myslím. A tak jsem si myslel —“

Uvnitř lokálu se opět zvedl sborový zpěv a bzdivý zvuk hudební konve. Pronikl do panské komůrky a utopil přitlumený hlas Bezděkův.

Čas pokročil dále přes půlnoc a hospodská vřava konečně utuchla, jako umírající velryba, jež fialově nařká. Hospoda je příliš z ruky a příliš zlovolná, aby dbala na policejní hodinu, i ukládá se až z vlastního vyčerpání.

Vyvrhla ožralce, jako skupinu Jonášů, a ti jako obvykle řádili, močíce, bljíce a padajíce do strouhy, zatímco někteří z ní pili a jiní se snažili navázat rozhovor se silhouettami vrb. Scvrkávající se luna již vylézá, prosekávajíc svým rypákem placaté mráčky na východním nebi. Po silnici k městu zní mlaskání koňských kopyt a proti nebi se na okamžik zatmí cylindrický a hrbatý stín Mastarnův, na hřbetě stínu pohřebního vraníka.

Je slyšet hvizd a pádné kroky, jak Bezděk přivolává psa a odchází, nezdolán, směrem k lahvárně. Irma a Karolína usínají, vyčerpány, na smrduté propocených ložích, proklínajíce mužská pohlaví.

Holáč oblézá statek se svíci jako duch a posléze i on zaléhá. Také Zpěváček ve své karikatuře panského obleku vrávorá domů, nyní ještě doplněn španělkou. Když kráčí kolem zachovalejší z obou skláren, propuká v žalný zpěv barokně-církevního charakteru:

andante



Pyrhu-lo-vo, to sou hodný páni, ta-dy sem se měl moc dobře;



Dávo-h mi stopa- do-dt tajdně nic sem při tom ne- -děl-lal.

Oplakává tak své postavení vrátného u Pyrhulů, své první a poslední stálější zaměstnání po švamenberském kočovství, žel, nenadále skončivší zavřením fabriky. Jeho píseň medituje v dalších strofách nad příčinou tohoto bezpráví a duše Zpěváčkova, konservativní, jako jeho oblek, nachází příčinu a počátek v nezodpovědném chování dělnictva, které ruinuje průmysl častými stávkami a nedostatečnou produktivitou:



To se ví, vy byste chásko, brah, přitom vy byste korno děláh,

...apostrofuje zlobně sršatce, zapomínaje, že před okamžikem si podobnou činnost ve svém vlastním případě pochvaloval. Avšak již i on zachází a poklid letní noci pozdě k ránu se nyní nerušeně rozprostírá pod bdělýma očima hvězdna.